National Library of Israel

וכוחים מעניינים מסביב להרצאה

במוצאי־שבת הרצת ה' איתמר בן־אב"י, באולם „למל", על פי הזמנת „גדוד מגני־השפה" בירושלם, על „הדרכים להשלטת שפתנו".

ה' בן־אב"י חלק את הרצאתו לשנים.

החלק הראשון עסק בזכרונותיו מימי הילדות ומלחמות הלשון העברית בארץ עם בן־יהודה בראשה. הוא הזכיר, ביחוד, את יחסם השלילי של אחר־העם ופרישמן לדבור העברי בתחילתו הקשה ואת התנגדותם של ביאליק וצ'רניחובסקי למבטא הספרדי עד לפני זמן־מה. הוא תאר בצבעים חיים את המלחמה ללשון העברית באותו „אולם למל" נגד אפרים כהן וחבריו המגורמנים.

אז יעבר לחלק השני—לדרכים שיש לאחז בהן להשלטת השפה. השלטה, ולא „השחתה" כאשר כתבו ידים נסתרות על מודעות הגדוד באותיות ארומות.

העברית תשתלט, לדעת הארון בן־אב"י, בעתיד לא בקנאות הקודמת, שעבר זמנה, בלתי־אם בדרכי שלום, ידידות, שכנוע, אהוה.

היא תשתלט מתוך ההוכחה—שהעברית המזרחית יפה גם רונית, ולכן יש להשגיח על הטבטא הטורקי בכל מהרה ולעשותו לקיקר־הטורות בבית־הספר.

היא תשתלט על ידי חנוך החיזונות והתאחרוגים העברים גם האופרה העברית, שהם המצעי היותר טוב להפצת הלשון העברית בכל שדרות העם. גוליגין עשה יותר ללשון העברית מכל שעורי־ערב ומתעתונים אף הם.

היא תשתלט על־ידי יצירת „בלי־ישראל־חברים" עברית, שתירש את מקום „בלי־ישראל חברים" הצרפתית, ועל־ידי משלח מלאכים צעירים לגולה, שהעברית תהא לשונם החיה והמוחירה.

היא תשתלט על־ידי הספטר החי והזריז של „מגני השפה", שהנם עקר צר האמת העשיתים הצעירים אשר לשפה העברית.

היא תשתלט לסוף—על־ידי הפצתה בגולה בדרכים חדשות.

כאן עבר ה' בן־אב"י לנסיונו החדש בקשר עם האותיות הלטיניות. הוא הצהיר, כי לא היה נוגע בשאלה זאת אלמלא ה„אינצידנט" אשר בועידת הסופרים" ביתם לטערו ודברי ביאליק נגדו. הוא באר כי הנסיון הזרחו שאין שטה אחרת להפיץ את לשוננו „בגויים"—הנכרים והיהודים האחר. הוא הוסיף שאם אשר היה קרש עד כה אלפי נפשות לעברית באותיותיה העבריות יהיה אשר קרש לה מאות אלפי נפשות באותיות הלטיניות. בכל־אופן—טוב לנסות את הדבר וסכיון שנמצאו לו כבר תומכים גדולים, כז'בוטינסקי, ביעקב כהן, כאביגדור המאירי, כבונדהייטר, כיוסף קוון, ועוד רבים אחרים—בטוח הוא בנחיצות הנסיון הזה, שתהיה אולי הדרך היותר פוריה להשלטת שפתנו בקרב עם ישראל.

יש להעיר, כי בשעה שנגע ה' בן־אב"י בשאלה זאת קם ה' סלומיאק מעל ספסלו בקרב הקהל ויצא את האולם לאות מחאה נגויה נגד האותיות הלטיניות.

כן יש להעיר, כי הרצאת ה' בן־אב"י נתקבלה בלי התלהבות מצד הנאספים, אם־כי לא שסעוה השומעים אף לדגע קל וסדר נמרץ שרר באולם הודות למשמעת המצוינת אשר לחברי „גדוד מגני־השפה".

אחרי ה' בן־אב"י עלה הצעיר שואדרון ובמנאם חי ונלהב הצהיר, כי „גדודי מגני השפה" אינם יכולים גם אינם רוצים להתערב בריב זה של האותיות. מגני השפה—מטרתם להשליטה ולא יותר. לכן בקשו מאת ה' בן־אב"י להרצות בפני חברי הגדוד על הדרכים להשלטתה והוא מודה לנואם על הרצאתו. עם־כל־זה מוצא הוא לנחוץ—כה הוסיף—להעיר בשמו הפרטי ובשם רבים מהקהל: (קול קורא באולם: רוב הקהל!), שאין ישראל יכול לקבל את הכתב הלטיני על מקום הכתב העברי, שהיה, הוות ויהיה כתבה הקדוש של האומה הישראלית)רעם של מחיאות־כפים).

אחריו עלה ה' שחראי על הבמה, ובפנותו לה' בן־אב"י, הגיד:

„היה בדעתי לצאת במאמר חריף מאד נגד ספרך באותיות לטיניות, גם כתבתיו ואשלחנו למערכת „הארץ". מהמערכת ההיא ענו לי, כי בשל ההחלטה שנתקבלה בחוני המורים, במערכות העתונים גם בועידת־הסופרים להשתיק את כל ענין הספר הזה החלט לבלי פרסם את המאמר ההוא, ואינני מצטער על־כך. אלא, שמכיון שענין ההשתקה לא הצליח ושהוכוחים בקשר עם האותיות הלטיניות החל בא"י גם בגולה, רצוני לפחות להגיד לך בעל־פה מה שהגדתי במאמר אשר לא נדפס.

וה' שחראי מסר אז את כל טענותיו נגד האותיות הלטיניות. לדעתו—הוסיף—אחזת ה' בן־אב"י בשטה זאת מפני שיהדותך מתחילה עם מלון בן־יהודה וכל הספרות שלפניו אינה נוגעת עד לבך. אין אני טוען בשם „קדושת האותיות המרובעות". אני רק חושש, פן יגרש הכתב הלטיני את הכתב האשורי מלפניו ויגרם על־ידי־כך להשכחת כל הספרות העברית מימי אברהם ועד לימיך אלה. דבר זה יהיה חרבן אמתי לשפתנו. עזרת ז'בוטינסקי ויעקב כהן אינה ראיה לנחיצות הכתב הלטיני. רק ביאליק ידע לתפס את רוח היהדות עד תמציתה, ולכן יש להתיחס בהערצה רבה לדרישתו מאת הצעיריב, שיגנו על האות העבריה בטהרתה.

אקוה—סים ה' שחראי—שנסיונך, אדון בן־אב"י, יהיה הראשון גם האחרון (מחיאת־כפים על רוב הספסלים).

ה' ו י נ ר אמר:

עלינו לחלק את הענין לשני חלקים. אם הארון בן־אב"י מתכוון להשלטת השטה ה„לטינית" אז אני מתנגד לו בכל כח, אם הוא מתכוון לאות הלטינית בתור „מעבר" אז עלינו להשתמש בה כפרוזדור אל הלשון העברית.

הכל יודעים כי אני הייתי אחד מהראשונים אשר השתדלתי להכניס את הלשון העברית בקרב חוגי המשכילים והנאורים בגרמניה. גאוני תלמידי כמו ד"ר רטנאוי לא נתקשו באות העברית. אבל הרב שחפץ לדבר עברית שרצה למצא לשון משותפת עם כל ישראל הציוני לא יכול להגיע אל טרקלין הלשון מכובד האות וכל חקיה. ואשר הלא יודעים מפני מה אנו לא מתקדמים בעבודת התחיה, לא מחוסר כסף? אלא מפני שישנה „ספרות גרמנית", „ספרות ציונית אנגלית", ספרות ציונית צרפתית", ספרות „ציונית רוסית", ספרות ציונית ז'רגונית בשלל צבעים.

ואם מבינים כמה שונים הבטויים הנפשיים התנכיים" ועל כן מצילים יהודינו ארץ פלונית ומטפחים בשפור ארץ אחרת, ובטליננו עוסקים בספריות נמדיות ציוניות, ומובן שגם המעשים בארץ־ישראל נמדיים הם. רק הלשון משותפת תוכל לברא כח משותף, ועל כן לא בשביל הספרות אלא בשביל האיגפורמציה. אילו יכולנו לאחד את כל הספריות הללו לספרות עברית אחת היינו מצילים אנרגיה עצומה. כמובן בשביל להכנס אל הספרות העברית העשירה תמיד נשאר זקוקים לאות העברית שאמנם קשה היא אך יפה. כמו שהיהודי הרוסי הלומד ויודע גרמנית ע"פ תרגום מנדלסון, כשהוא מתחיל להכסף אל הלשון הגרמנית מוכרח להזקק אל האות הגרמנית, כך גם אלה יכנסו אל הלשון והספרות.

אם כך היא כונת בן־אב"י אז „אחלן וסהלן".

ה' י. ק ר נ י א ל הגיד:

הכל יודעים כי אינני מחסידי הכתב הלטיני של בן־אבי ואני חלא הייתי ה ר א א ש ו ן שיצאתי כנגדו בירכתוני בראר־היום, שמר בן־אב"י הוא עורכו הראשי והאחראי, והרפסתי מכתב מ„תלמידי" באותיות לטיניות כדי להראות לפהל את הצד המגוחך והמוזר של הדבר הזה.

אני אמרתי בגלוי גם לבן־אבי בעצמו כי אין תקוה ל„לטן" את כתבנו להחליף את האות העבריה באות הגויית בארצנו. א"א יכולים לתאר לנו אף רגע את ספר התנ"ך שלנו או את סדור התפלה באותיות לטיניות ויבול אני רק להזכיר בזה את התייר היהודי מאמריקה, שהתפלל תפלת קריש בירושלם מתוך מחזור באותיות לטיניות (אנגליות) ואמר: „בטשאייטשון וביומייטשון" (בחייכון וביומיכון) שלחתי את חצי לעני לכל אלה מנדולינו הכותבים וקוראים עברת משמאל למן... הצד החיובי היחידי, שאנו מוצאים בחדושו של בן־אבי הוא זה: הוא עורר עכשיו את חוקרי הלשון העברית ומדקדקיה להביא שנויים ותקונים חדשים בכתיב העברי שלנו כדי להקל על המתלמדים החדשים וכדי שירוץ הקורא בו.

ואולם רוצה אני לנגע עכשיו בצד אחר של השאלה הזו: שאלת הכתב הלטיני וספרו של בן־אבי. אמנם גדוד מגני השפה הכריז במודעות על הרצאת מר בן־אבי בדבר „דרכי השלטת שפתנו" ואולם נקל היה להבין לכל אחד מכם כי כוונת ההרצאה הזו היתה הספר „אבי" שנכתב בלטינית, וראיה לדבר כי גם ההרצאה וביחוד הוכוחים שלאחריה נסבו אך ורק על הכתב הלטיני ועל הספר. יתר על כן, לפני ימים אחדים הזמין הגדוד את מר ביאליק לנאם מעל הבמה הזו ובערב הזה הוזמן מר בן־אבי לשאת את דברותיו במקום הזה.

ולפיכך רשאי גם אני לנגע בזה בענין שהוא שייך לשאלה זו אעפ"י שיודע אני מראש כי „מסכן" אני את עצמי בזה ודברי לא יהיו אולי לרצון גדוד מגני השפה שלנו.

רוצה אני שישמעו דברי הבאים מעל במת ירושלם עד רחוב הס אשר בת"א, כי ישנה הרשות לכל אדם מישראל להביע את הסכמתו או את התנגדותו ל„חדושו" זה של מר בן־אבי אם הוא מוצא בו איזו סכנה לאחד מקנינינו הקדושים, ומי כמוני יודע ומכיר את מר בן־אבי שהוא מוכן לשמע את הוכוחים הכי סוערים נגדו ולתת מקום בעתון „דאר־היום" גם לדברי מתנגדיו בענין זה כ"ז שהוא בגדר הנמוס, וראיה לדבר: שמענו כאן את דבריו החריפים של מר שחראי כנגד ספרו של בן־אבי ולא הסתיר ממנו את כל דעתו נגדו,— ואולם אין רשות למי שהוא וביחוד לאחד, גדולי הסופרים והמשוררים לבא ב ז ל ז ו ל י ם וברברי חרפות וגדופים כנגד בן־אבי או אחר, ספני שהוא בהצעה זו או אחרת, שאין דעתו או דעת אחרים נוחה הימנה.

הבטויים הנחמדים: „פוחזים וריקים, פריצים, נבוביי־לב ומופקרים" ושאר המלון השגור בפי משוררנו הגדול — אינם לפי כבודו ולפי כבוד ספרותנו. העברית עם כל הכבוד הגדול שאנו רוחשים לו, ומפני שהוא הגדול שבמחנה—חובתנו היא לדרש מאתו ראשית כל: נ מ ו ס ו ד ר ך א ר ק ס פ ר ו ת י, שיהיה למופת לאחיו הצעירים. „פוחזים וריקים" וכדומה — אין זו נערת־חכם, אלא לחיפך.

ועוד זאת: שטת ה ח ר ם שאחזו בה סופרינו כנגד הספר של בן־אב"י אינה ראויה לא רק לחיים ביאליק אלא אפילו לחיים זוננפלד בזמננו אנו. רוצים הם להסתיר את המרצע בשק בשעה שכבר יצא ודקר...

מעולם לא קנאתי בידידי וחברי מר בן־אבי כמו הפעם. שערו בנפשכם: הוא הוציא ספר קטן וצנום לא בהוצאת „דביר", ולא בהוצאת „אמנות" או אחרת ואפילו לא ב ע ב ר י ת. והנה קמה סערה גדולה ונעשת רעש גדול סביבו, גדל הפרסום מאד, וע"י מי? דוקא ע"י כתנגדיו ושונאיו הרוצים ל„השתיק" את הדבר. הן זוהי הריקלמה הכי מצוינה לספרו זה!

ובכן, כשם שאני מביע בזה את התנגדותי הכי חזקה לכתב הלטיני, שיש בו משום חלול חקדש של האות העברית כן מביע אני כאן, אני הקטן והדל שבסופרי ישראל, את מחאתי הכי נמרצה, והושב אני כי זוהי גם מחאתכם—אעפ"י שרבים מהצעירים לא י ע י ז ו להביע את זה בגלוי ואחרים ינסו אולי גם להתנגד! — נגד כל זלזול הבא ביחוד מגדולי הסופרים והמשוררים שלנו כנגד מעשהו הספרותי של בן־אב"י, שלמרות כל זרותו (כלומר: של המעשה!) אינו ראוי לקללות ולחרמות.

לרגלי המהומה הרבה שקמה בעקבות דבריו של ה' קרניאל והערותיו הסוערות של ה" שואדרון גם יושב־הראש, אשר הכריזו כי אין מקום בקרב „גדודי השפה" למדיניות ולהכרעה בין שני הצדדים ותר ה' בן־אב"י על זכות התשובה שהיתה לו ויסתפק רק בהצהרה אחת והיא — שאלמלא ההשתקה והזלזולים בו, כי אז לא נגע כלל בערב הזה בכל השאלה. לזלזולים לא יכנע לעולמים.